

Anna Piziak-Rapacz

Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Bezpieczeństwo energetyczne w polityce rządu koalicji PiS, LPR i Samoobrony (2005–2007) oraz rządu Beaty Szydło – analiza porównawcza

Wprowadzenie

Polska nie jest krajem samowystarczalnym energetycznie, co oznacza konieczność zapewnienia nieprzerwanych dostaw surowców, które pokrywają zgłaszany popyt, w cenie możliwej do zapłacenia. Oficjalne dokumenty potwierdzają, że Polska posiada strategię bezpieczeństwa energetycznego do roku 2030, a w opracowaniu pozostaje strategia do roku 2050. Problematyczną kwestią jest jednak realizacja powziętych założeń. Kolejne koalicje obejmujące władzę w Polsce cechowały się brakiem ciągłości działań, co w konsekwencji przekładało się na niezrealizowane projekty energetyczne, np. rurociąg Odessa–Brody–Płock–Gdańsk, gazociąg Bernau–Szczecin. Drugim bardzo ważnym problemem było jednoczesne zainicjowanie kilku kapitałochłonnych przedsięwzięć, jak budowa elektrowni atomowej, poszukiwanie gazu z łupków, dostawy gazu skroplonego, inwestycje w odnawialne źródła energii.

Niniejsze opracowanie składa się z dwóch części. Pierwsza z nich opisuje strategię koalicji Prawa i Sprawiedliwości (PiS), Ligi Polskich Rodzin (LPR) i Samoobrony w latach 2005–2007 wobec sektora energetycznego. Druga – analizuje perspektywę rynku energetycznego w Polsce po wyborach w październiku 2015 r., które wygrała partia Prawo i Sprawiedliwość, uzyskując większość głosów pozwalającą na samodzielne

sprawowanie władzy w państwie. Celem publikacji jest wskazanie głównych założeń dla poszczególnych okresów, wyszczególnienie różnic i podobieństw. Należy odpowiedzieć na pytanie, jak nowa partia planuje zagwarantować bezpieczeństwo energetyczne Polski – zarówno w perspektywie krótkookresowej, jak i długookresowej. Czy będzie promowała niezrealizowane dotąd projekty? Czy oberze całkowicie odmienny kierunek zmian dla sektora energetycznego? Należy podkreślić, że z uwagi na bardzo krótki okres sprawowania władzy można na razie oceniać tylko plany nowego rządu.

Z uwagi na szerokość zagadnienia poddanego analizie, pewne problemy, jak np. kwestia wykorzystania węgla kamiennego i brunatnego w bilansie energetycznym Polski, zostały w niniejszym opracowaniu jedynie wspomniane.

Strategia koalicji rządowej PiS, LPR i Samoobrony w latach 2005–2007

Po wyborach parlamentarnych w 2005 r. program wyborczy zwycięskiej partii (PiS) i późniejszej koalicji PiS, LPR i Samoobrony jako główny cel względem sektora energetycznego wskazał kwestię dywersyfikacji kierunków dostaw surowców energetycznych do Polski, m.in.: dostawy gazu z Norwegii, projekt terminalu gazu skroplonego LNG oraz projekt gazociągu Sarmackiego. Zrezygnowano natomiast z pomysłu gazociągu Aleksandra Gudzowatego Bernau–Szczecin.

W 2005 r. pojawiła się koncepcja dostaw gazu z regionu Morza Kaspijskiego. Proponowana trasa miała prowadzić do Polski przez Gruzję, Armenię, Ukrainę. Projekt nie doczekał się realizacji z uwagi na brak inwestorów. Koszty inwestycji oszacowano na 3–4 mld euro, a łączną wysokość możliwego przesyłu – na około 20 mld m³ gazu rocznie, w tym 3–4 mld m³ do Polski¹.

4 stycznia 2005 r. rząd przyjął *Politykę energetyczną Polski do 2025 roku*. Dokument zdefiniował takie pojęcia jak: bezpieczeństwo energetyczne państwa, niezawodność dostaw, ekonomiczne uwarunkowania bezpieczeństwa energetycznego, dywersyfikacja źródeł paliw i energii, samowystarczalność energetyczna kraju². Wskazano, że węgiel kamienny i brunatny pozostaną podstawowymi surowcami dla polskiej gospodarki. Kolejnym z założeń było utrzymanie udziału gazu ziemnego pochodzenia krajowego w ogólnym bilansie energetycznym Polski. Dokument przewidywał wzrost popytu na energię, co w konsekwencji przełożyło się na potrzebę dywersyfikacji kierunków i źródeł pozyskania energii.

W 2006 r. wiceminister gospodarki Piotr Naimski zaproponował nowe kierunki dostaw gazu do Polski: z Morza Północnego, Azji Środkowej, Iranu czy Afryki Północnej. Zaznaczył, że mimo tych nowych rozwiązań Polska powinna rozwijać w tym obszarze współpracę również z Norwegią oraz Danią³. Raport Biura Bezpieczeństwa

¹ W.S. Michałowski, *Sarmacki gazociąg*, „Rurociągi, magistrale przesyłowe i energetyka odnawialna” 2005, nr 3 (40), s. 1–5.

² *Polityka energetyczna Polski do 2025 roku*, Ministerstwo Gospodarki, 4.01.2005, s. 4–5.

³ *Pistolet na gaz*, „Newsweek”, 8.01.2006, <http://swiat.newsweek.pl/pistolet-na-gaz,15270,1,1.html> [dostęp: 12.02.2016].

Narodowego z 2006 r. podkreślił znaczenie dla strategii bezpieczeństwa energetycznego Polski takich projektów jak gazociąg Nabucco oraz budowa terminalu LNG w Polsce. Wybór drogi dywersyfikacji kierunków i źródeł dostaw nie jest łatwy, gdyż zawsze wiąże się on z mniejszym bądź większym ryzykiem. Nie można zapomnieć o węglu kamiennym i brunatnym i ich roli w polskiej gospodarce⁴. Dodatkowym rozwiązaniem powinna być energetyka jądrowa, która przy stworzeniu odpowiednich regulacji prawnych może stanowić wsparcie dla sektora energetycznego⁵.

Projekt powstania terminalu gazu skroplonego LNG w Polsce od początku napotkał na problemy lokalizacyjne; jako miejsce docelowe wskazywano Trójmiasto oraz Świnoujście. 18 stycznia 2007 r. minister gospodarki Piotr Woźniak i minister energii i górnictwa Algierii Chakib Khelil podpisali memorandum o współpracy, również w dziedzinie energetyki⁶. P. Woźniak promował też inne źródło dostaw – Jemen. Do końca 2007 r. Polsce nie udało się znaleźć dostawcy dla LNG.

W czerwcu 2006 r. podczas wizyty w Reykjavíku premier Polski Kazimierz Marcinkiewicz rozmawiał z premierem Norwegii Jensem Stoltenbergiem na temat budowy gazociągu oraz realizacji umowy z 2001 r. dotyczącej dostaw gazu⁷. W maju 2007 r. podpisano list intencyjny, co dało możliwość transportu gazu z Norwegii przez Danię. W czerwcu 2007 r. PGNiG nieodpłatnie uzyskało udziały w konsorcjum Scanled. Przewidywano, że do Polski trafi około 2 mld m³ gazu. W październiku 2007 r. spółka PGNiG Norway zakupiła za 360 mln USD udziały w złożach gazu na Norweskim Szelfie Kontynentalnym.

W 2006 r. został przyjęty *Program dla elektroenergetyki*. Założono w nim utworzenie Polskiej Grupy Energetycznej SA, skonsolidowanie Południowego Koncernu Energetycznego z Enion i EnergiaPro oraz elektrownię Stalowa Wola, wydzielenie Operatora Systemu Przesyłowego oraz Operatorów Systemów Dystrybucyjnych⁸. Zaplanowano utworzenie następujących podmiotów: PGE – Polska Grupa Energetyczna SA, Tauron Polska Energia SA, Enea SA, Energa SA. W związku z tym od 1 lipca 2007 r. na polskim rynku energetycznym dostępne były dwie formy zakupu energii: od sprzedawcy oraz od dowolnie wybranego dostawcy. Zasada dostępu strony trzeciej, tzw. *third party access*, była zatem realizowana na terenie Polski w wyniku taryf dostępu do sieci przesyłowych i dystrybucyjnych⁹.

W wygłoszonym w lipcu 2006 r. *exposé* premier Jarosław Kaczyński podkreślił, że bezpieczeństwo państwa musi być postrzegane też jako bezpieczeństwo gospodarcze, w tym energetyczne: „Podejmowane są w tym kierunku różne działania,

⁴ *Raport. Bezpieczeństwo energetyczne Polski*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2006, nr 1: *Bezpieczeństwo energetyczne*, s. 14–27.

⁵ M. Tatarzyński, *Raport. Perspektywy rozwoju energii atomowej w Polsce*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2006, nr 1: *Bezpieczeństwo energetyczne*, s. 30–43.

⁶ A. Łakoma, *Terminal bez gazu*, „Rzeczpospolita”, nr 80 (7677), 04.04.2007, s. B3.

⁷ *Premierzy Polski i Norwegii liczą na budowę gazociągu do Polski*, 9.06.2006, <http://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/artukul/premierzy;polski;i;norwegii;licza;na;budowe;gazociagu;do;polski,116,0,164468.html> [dostęp: 12.02.2016].

⁸ *Program dla elektroenergetyki*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 27.03.2006.

⁹ *Współczesne problemy prawa energetycznego*, red. M. Wierzbowski, R. Stankiewicz, Warszawa 2010, s. 230–231.

przede wszystkim działania w kierunku dywersyfikacji dostaw gazu, bo to jest sprawa dzisiaj najistotniejsza [...]. Chcemy także budować gazoport”¹⁰.

Wiele spekulacji wywołał w 2006 r. zakup Rafinerii Możejki przez PKN Orlen. Wygrał on z TNK-BP, Gazpromem i Lukoilem. Spółka zapłaciła 2,63 mld USD. Sprzedaż rafinerii przez amerykańską firmę Williams, a potem przez Jukos, wynikały z awarii i wstrzymania dostaw ropy rurociągiem Przyjaźń¹¹. Zakup oceniano wtedy z dwóch perspektyw: jako próbę inwestycji polskiego podmiotu na zagranicznym rynku oraz jako polityczną zagrywkę wobec strony rosyjskiej.

W październiku 2006 r. kanclerz Niemiec Angela Merkel wskazała na możliwość dostarczenia gazu do Polski poprzez Gazociąg Północny. Ofertę ponowiono na początku 2007 r. Według Andrzeja Woźniaka idea ta sprzeczna była z przyjętą strategią dywersyfikacji kierunków i źródeł pozyskiwania energii. Priorytetem powinien być terminal LNG i gazociąg z Danii. 17 sierpnia 2006 r. PGNiG podpisało umowę z niemiecką VNG (Verbundnetz Gas Aktiengesellschaft) na dostawy gazu do Polski: w latach 2006–2008 w wysokości ok. 0,5 mld m³, a w latach 2009–2016 – około 0,4 mld m³.

1 stycznia 2007 r. weszła w życie ustawa o biokomponentach i biopaliwach ciekłych. Biomase zdefiniowano jako stałe lub ciekłe substancje pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego, które ulegają biodegradacji. Wyznaczony został tzw. Narodowy Cel Wskaźnikowy, tj. minimalny udział biokomponentów oraz innych paliw odnawialnych w paliwach ogółem¹². Tego samego dnia weszła w życie również druga ustawa dotycząca systemu monitorowania i kontrolowania jakości paliw w pojazdach, instalacjach energetycznych oraz w wybranych flotach i gospodarstwach rolnych¹³.

16 lutego 2007 r. wprowadzono w Polsce obowiązek utrzymywania zapasów surowców przez producentów i handlowców¹⁴. (W przypadku gazu płynnego LPG zapasy 30-dniowe, a w przypadku ropy naftowej i produktów ropopochodnych – 90-dniowe).

1 maja 2007 r. w Krakowie rozpoczął się szczyt energetyczny, w którym brali udział prezydenci: Polski Lech Kaczyński, Azerbejdżanu İlham Alijew, Gruzji Micheil Saakaszwili, Litwy Valdas Adamkus, Ukrainy Wiktor Juszczenko, oraz Lyazzat Kiinov, specjalny wysłannik prezydenta Kazachstanu, sekretarz stanu w Ministerstwie Energetyki i Zasobów Mineralnych. W ramach szczytu odbyły się dwie sesje: pierwsza dotyczyła bezpieczeństwa energetycznego, a druga – kwestii korytarza transportowego Azja Środkowa – Kaukaz Południowy – Europa Środkowa. Ogłoszono

¹⁰ Jarosław Kaczyński wygłosił w Sejmie exposé, 19.07.2006, <http://old.pis.org.pl/article.php?id=4585> [dostęp: 5.02.2016].

¹¹ WikiLeaks ujawnia, kto wstrzymał dostawy ropy do Możejki Orlenu, 19.01.2011, <http://wiadomosci.onet.pl/swiat/wikileaks-ujawnia-kto-wstrzymal-dostawy-ropy-do-mozejek-orkenu/jh669> [dostęp: 5.02.2016].

¹² Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych, Dz.U. 2006, nr 169, poz. 1199.

¹³ Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw, Dz.U. 2006, nr 169, poz. 1200.

¹⁴ Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakładów na rynku naftowym, Dz.U. 2007, nr 52, poz. 343.

wspólną deklarację dotyczącą współpracy państw przy budowie ropociągu z Morza Kaspijskiego¹⁵.

W 2007 r. w Polsce ponownie podjęto rozmowy w sprawie budowy ropociągu i jego przedłużenia do Gdańska (tzw. projekt Odessa–Brody–Płock–Gdańsk). Stał się on tematem kolejnych szczytów energetycznych. Prezydenci Polski, Litwy, Ukrainy, Gruzji, Azerbejdżanu oraz przedstawiciel Kazachstanu uzgodnili działania w tym zakresie. Powołane zostało konsorcjum Nowa Sarmatia – spółka MPR Sarmatia Sp. z o.o. (PERN Przyjaźń SA – Przedsiębiorstwo Eksploatacji Rurociągów Naftowych oraz UkrTransNafta). Szczyt w Polsce miał miejsce 11 i 12 maja 2007 r.; w kolejnym, w Wilnie w październiku 2007 r., uczestniczyli dodatkowo prezydenci Łotwy i Rumunii, ale bez prezydenta Kazachstanu. Spotkanie zakończyło się zapewnieniem ze strony Azerbejdżanu w sprawie dostaw surowca dla planowanego rurociągu.

W 2007 r. nadrzędnym celem była poprawa bezpieczeństwa energetycznego, poprzez m.in. zwiększenie dywersyfikacji źródeł dostaw i poziomu konkurencji oraz przystąpienie Polski do Międzynarodowej Agencji Energetycznej (3 października 2007 r.). Nowa strategia polityczna miała wspierać działania unijne, np. budowę międzynarodowej infrastruktury z regionów Europy Środkowo-Wschodniej, główny nacisk kładziono na projekt Odessa–Brody do Płocka¹⁶.

Reasumując, za najważniejsze osiągnięcia rządów koalicji PiS, LPR i Samoobrony w latach 2005–2007 można uznać m.in.:

- strategię bezpieczeństwa energetycznego Polski do roku 2025, restrukturyzację sektora naftowego, uruchomienie programu dla energetyki, zastosowanie zasady *third party access* oraz rozdziału na przesył i dystrybucję, wydłużenie wymaganego okresu magazynowania surowców;
- dywersyfikację kierunków i źródeł dostaw surowców do Polski: perspektywa budowy terminalu LNG i importu gazu z Norwegii; zakup przez PGNiG udziałów w norweskich złożach o wielkości ok. 36 mld m³, zakup przez PKN Orlen Mażeikių Nafta na Litwie, pojawienie się perspektywy realizacji projektu Odessa–Brody–Płock–Gdańsk.

Należy podkreślić, iż dwa lata to okres zbyt krótki na realizację polityki energetycznej, zwłaszcza w perspektywie długookresowej. Istnieje możliwość sprecyzowania pewnych działań, jednakże nie można w pełni ocenić ich skutków. Drugim bardzo poważnym problemem jest brak ciągłości i spójności polityki kolejnych rządów. Idee, pomysły, a w końcu i rozpoczęte działania poprzedników nie mogą zostać w pełni zrealizowane z uwagi na odmienne poglądy następnej koalicji. Najwyższym celem koalicji rządzącej powinna być zatem ocena możliwości sektora, jego potrzeb i wymagań we wszystkich możliwych płaszczyznach i przedziałach czasowych. Działania te powinny być wsparte wiedzą o globalnym rynku energetycznym i uzupełniane o trendy na nim panujące.

Po wyborach w październiku 2007 r. władzę w Polsce objęła koalicja Platformy Obywatelskiej (PO) i Polskiego Stronnictwa Ludowego (PSL). Priorytetami dla polskiego sektora energetycznego stały się takie inwestycje jak budowa gazoportu,

¹⁵ Prezydencki Szczyt Energetyczny w Krakowie, 11.05.2007, <http://www.prezydent.pl/archiwalne-aktualnosci/rok-2007/art,443,prezydencki-szczyt-energetyczny-w-krakowie.html> [dostęp: 5.02.2016].

¹⁶ *Polityka Rządu RP dla przemysłu naftowego w Polsce*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 6.02.2007, s. 4.

budowa elektrowni atomowej oraz rozpoznanie złóż gazu łupkowego w Polsce. Dodatkowo ponownie rozmawiano o realizacji projektu ropociągu Odessa–Brody–Płock–Gdańsk. Problematiczną kwestią był sektor węgla kamiennego – wskazywany jako nierentowny z uwagi na import surowca po cenach niższych niż na rynku krajowym. Pojawiła się groźba zamykania kopalń i masowych zwolnień.

Kierunek zmian w polskim sektorze energetycznym po 2015 r.

Wybory parlamentarne w październiku w 2015 r. wygrał PiS, a uzyskana większość pozwala mu sprawować rządy bez wchodzenia w koalicje. Taki układ sił z jednej strony daje możliwość szybkiej zmiany prawa i wcielania postanowień w życie, z drugiej jednak – w przypadku popełnienia ewentualnego błędu odpowiedzialność za ryzyko będzie przypisywana tylko jednej stronie.

Jednym z pierwszych działań PiS w ramach sektora energetycznego było utworzenie Ministerstwa Energii na czele z Krzysztofem Tchórzewskim¹⁷, co wynikało z nowelizacji ustawy o działaniach administracji rządowej¹⁸. Po zmianach powstały nowe działy: gospodarki złożami kopalin i żeglugi śródlądowej oraz powołany został urząd Pełnomocnika Rządu ds. Infrastruktury Energetycznej¹⁹. Pojawił się również pomysł rozwiązania Ministerstwa Skarbu Państwa, które kontrolowało państwowe koncerny energetyczne. Jego kompetencje mogłyby wtedy zostać wcielone np. do Ministerstwa Energii.

Na posiedzeniu Sejmu 29 i 30 stycznia 2016 r. wskazano zakres kompetencji Ministerstwa Energii w trzech głównych aspektach: wyodrębnienia kompetencji z Ministerstwa Gospodarki w zakresie rynku energii, zastąpienia Ministerstwa Gospodarki w konsultacjach w ramach sektora energetycznego oraz przejęcia władzy nad Wyższym Urzędem Górniczym²⁰. PiS w okresie przedwyborczym zapowiedział następujące działania: poparcie polskiej energetyki opartej na węglu pochodzącym ze źródeł krajowych, modernizację sektora, wsparcie dla poszukiwań gazu łupkowego, którego potencjał może znacząco poprawić bezpieczeństwo energetyczne Polski, oraz budowę elektrowni jądrowej. Partia skrytykowała również pomysł dekarbonizacji. Uważała, że każdy kraj powinien mieć prawo do kształtowania swojego mixu energetycznego z uwagi na specyfikę warunków w nim panujących²¹. Prezydent RP Andrzej

¹⁷ *Tak będzie wyglądać Ministerstwo Energii według Krzysztofa Tchórzewskiego*, 25.11.2015, http://energetyka.wnp.pl/tak-bedzie-wygladac-ministerstwo-energii-wedlug-krzysztofa-tchorzewskiego,262118_1_0_0.html [dostęp: 8.02.2016].

¹⁸ Ustawa z dnia 19 listopada 2015 r. o zmianie ustawy o działach administracji rządowej oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2015, poz.1960.

¹⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 grudnia 2015 r. w sprawie Pełnomocnika Rządu do spraw Strategicznej Infrastruktury Energetycznej, Dz.U. 2015, poz. 2116.

²⁰ *W Sejmie krystalizują się kompetencje Ministerstwa Energii*, 1.02.2016, <http://biznesalert.pl/w-sejmie-krystalizuja-sie-kompetencje-ministerstwa-energii/> [dostęp: 8.02.2016].

²¹ J. Dudała, *W programie PiS: odbudować górnictwo, zmodernizować energetykę*, 22.09.2016, <http://www.parlamentarny.pl/gospodarka/w-programie-pis-odbudowac-gornictwo-zmodernizowac-energetyke,644.html> [dostęp: 8.02.2016].

Duda podczas Barbórki w Bełchatowie podkreślił: „Jeśli jakieś państwo posiada 90% europejskich zasobów węgla, jeśli jego sektor energetyczny w zdecydowanej części opiera się na węglu, to mówienie w tym państwie o dekarbonizacji jest herezją i jest antypaństwowe”²².

Jeszcze podczas kampanii wyborczej doszło do debaty pomiędzy Beatą Szydło (PiS) a premier Ewą Kopacz (PO). B. Szydło skrytykowała brak ciągłości decyzji w sprawie budowy elektrowni jądrowej w Polsce²³, zapowiedziała wsparcie finansowe dla tego projektu. E. Kopacz stanęła na stanowisku promowania rozwoju sektora węglowego²⁴. Minister energii K. Tchórzewski podczas forum „Zmieniamy polski przemysł” w styczniu 2016 r. podkreślił, że Program Polskiej Energetyki Jądrowej (PPEJ) będzie kontynuowany²⁵.

Premier B. Szydło w styczniu 2016 r. powołała Wojciecha Kowalczyka na stanowisko sekretarza stanu w Ministerstwie Energii i pełnomocnika rządu ds. restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego. Andrzej Piotrowski objął dział energetyki, a Michał Kurtyka stał się odpowiedzialny za relacje energetyczne Polska–UE²⁶.

28 stycznia 2016 r. zarząd Kompanii Węglowej oświadczył, że wypowiada porozumienie z lipca 2015 r. Zakładało ono, że 11 kopalń Kompanii Węglowej zostanie przeniesionych do Towarzystwa Finansowego Silesia, a finalnie będzie działać pod nazwą Nowa Kompania Węglowa. Zarząd stwierdził bowiem, że gwarantuje ono zatrudnienie górnikom jedynie przez rok od podpisania porozumienia i wcielenia do nowej spółki. Do końca września 2015 r. miała powstać Nowa Kompania Węglowa. Nazwę zmieniono na „Polska Grupa Górnicza”, jednak działań nie podjęto²⁷. Prezydent RP 28 grudnia 2015 r. podpisał projekt ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego. Pozwoli on w latach 2016–2018 na nieodpłatne przekazywanie majątku kopalń do Spółki Restrukturyzacji Kopalń SA²⁸. Początek lutego 2016 r. przyniósł w Kompanii Węglowej masowe protesty przeciwko obniżeniu pensji górnikom. Należy podkreślić, iż związki zawodowe są obecnie pewną zaporą dla naprawy polskiego sektora węglowego i przywrócenia jego rentowności. Jak stwierdził prezydent Duda, „na prze-

²² Prezydent Duda w Bełchatowie: Mówienie o dekarbonizacji jest antypaństwowe, 4.12.2015, <http://televizjarepublika.pl/prezydent-duda-w-belchatowie-mowienie-o-dekarbonizacji-jest-antypaństwowe,26923.html> [dostęp: 9.02.2016].

²³ Wielcy chcą nam budować elektrownie atomową. Tylko że Polska atomu nie chce, 30.11.2015, <http://biznes.newsweek.pl/elektrownia-atomowa-w-polsce-chetni-do-budowy-sa-inwestycji-nie-będzie,artykuly,374935,1.html> [dostęp: 30.11.2015].

²⁴ Spór Ewy Kopacz i Beaty Szydło o elektrownię atomową w Polsce, 4.10.2015, <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1524363,Spor-Ewy-Kopacz-i-Beaty-Szydlo-o-elektrownie-atomowa-w-Polsce> [dostęp: 20.11.2015].

²⁵ Krzysztof Tchórzewski: program jądrowy będzie kontynuowany, 20.01.2016, <http://www.elektrownia-jadrowa.pl/krzysztof-tchorzewski-program-jadrowy-będzie-kontynuowany.html> [dostęp: 8.02.2016].

²⁶ Beata Szydło powołała nowych wiceministrów energii, 7.01.2016, <http://serwisy.gazetaprawna.pl/energetyka/artykuly/916486,beata-szydlo-powolala-nowych-wiceministrow-energii.html> [dostęp: 8.02.2016].

²⁷ Polska Grupa Górnicza zamiast Nowej Kompanii Węglowej, 19.01.2016, http://gornictwo.wnp.pl/polska-grupa-gornicza-zamiast-nowej-kompanii-weglowej,265577_1_0_0.html [dostęp: 8.02.2016].

²⁸ Nowelizacja ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego podpisana przez Prezydenta RP, 30.12.2015, <http://www.mg.gov.pl/node/25686> [dostęp: 8.02.2016].

strzeni ostatnich lat, gdy w górnictwie była bardzo dobra koniunktura, nie przeprowadzono kompleksowego planu modernizacji polskiego górnictwa”²⁹.

Nowy rząd powrócił do kwestii dostaw gazu ziemnego z Norwegii. 2 lutego 2016 r. premier Szydło spotkała się z szefową norweskiego rządu Erną Solberg. Pokreślona została kwestia współpracy w sprawie dostaw gazu. B. Szydło na konferencji prasowej podkreśliła strategię energetyczną Polski: „zdajemy sobie z tego sprawę, że Polska jest państwem, które jeszcze przez wiele lat musi opierać się na węglu, który jest naszym głównym surowcem energetycznym. Poszukujemy jednak innych możliwości i tutaj inwestycja w szelfie norweskim jest w naszej ocenie dobrą drogą”³⁰. Należy zaznaczyć, że idea tej inwestycji pojawiała się już dwukrotnie, dlatego najważniejsza jest jej finalizacja. Działania te wpisują się w strategię dywersyfikacji kierunków i źródeł dostaw do Polski, co ma znacznie poprawić bezpieczeństwo energetyczne państwa. Według P. Naimskiego „to jest otwarcie na północ, bo dla tej części Europy, w której Polska się znajduje, alternatywą i uzupełnieniem dla gazu rosyjskiego jest gaz z szelfu norweskiego”³¹.

PKN Orlen pod koniec 2015 r. podpisał aneks do umowy z rosyjskim koncernem Rosneft Oil Company. W komunikacie Biura Prasowego PKN Orlen opublikowany został następujący wpis dotyczący warunków umowy:

Dostawy do będą realizowane w okresie od 1 lutego 2016 r. do 31 stycznia 2019 r. do zakładu w Płocku. Koncern będzie także posiadał opcję odbioru części dostaw w Gdańskim Naftoporcie lub w terminalu w Butyndze na Litwie. Porozumienie zapewnia dostawę od 18 mln ton do 25,2 mln ton ropy naftowej, a szacunkowa maksymalna wartość kontraktu wyniesie około 26 mld złotych przy obecnych warunkach rynkowych³².

PiS wskazał w swoich postulatach również powrót do budowy ropociągu Odessa–Brody–Płock–Gdańsk. Projekt wielokrotnie pojawiał się na forum debaty politycznej, jednak nie doczekał się realizacji ze względu na inne, bardziej opłacalne inwestycje w Europie, w których główną rolę grają kwestie ekonomiczne³³. Do 2017 r. konsorcjum Sarmatia ma uzyskać pozwolenie na budowę, a całość inwestycji ma zostać wsparta środkami z Unii Europejskiej³⁴. Ropociąg stałby się uzupełnieniem dla

²⁹ Prezydent Duda o energetyce, węglu i placach w górnictwie, 11.12.2015, <http://www.polskieradio.pl/42/3167/Artykul/1556610,Prezydent-Duda-o-energetyce-weglu-i-placach-w-gornictwie> [dostęp: 2.09.2016].

³⁰ Będzie gazociąg z Morza Północnego do Polski?, 3.02.2016, <http://www.euractiv.pl/energia-srodowisko/arttykul/bdzie-gazociag-z-morza-ponocnego-do-polski-007943> [dostęp: 8.02.2016].

³¹ Naimski: Polska energetyka będzie oparta na węglu, 18.11.2015, <http://www.rp.pl/Rzad-PiS/151119193-Naimski-Polska-energetyka-będzie-oparta-na-weglu.html> [dostęp: 9.02.2016].

³² PKN ORLEN podpisał aneks do długoterminowej umowy na dostawy ropy naftowej z Rosneft Oil Company, 30.12.2015, <http://www.orklen.pl/PL/BiuroPrasowe/Strony/PKN-ORLEN-podpisa%C5%82-aneks-do-d%C5%82ugoterminowej-umowy-na-dostawy-ropy-naftowej-z-Rosneft-Oil-Company-.aspx> [dostęp: 10.02.2015].

³³ Nowy rząd wśród priorytetów ma m.in. zwiększenie wpływów z VAT, 16.11.2015, <http://www.polskieradio.pl/42/273/Artykul/1545076,Nowy-rzad-wsrod-priorytetow-ma-min-zwieszenie-wplywow-z-VAT> [dostęp: 8.01.2016].

³⁴ Projekt rurociągu powraca, 30.11.2015, <http://m.e-petrol.pl/wiadomosci-polska/90996/projekt-rurociagu-powraca> [dostęp: 8.02.2016].

Europejskiego Korytarza Transportu Ropy i umożliwił dostęp do surowców z Kazachstanu, Azerbejdżanu czy Turkmenistanu.

Obawy budzi podpisane we wrześniu 2015 r. porozumienie Gazpromu z BASF i E.ON (Niemcy), ENGIE (Francja), OMV (Austria) oraz Royal Dutch Shell (Wielka Brytania/Holandia) dotyczące budowy między Rosją a Niemcami gazociągów o przepustowości 55 mld m³. Budowa kolejnego gazociągu omijającego Polskę może pozbawić ją roli kraju tranzytowego. Polska nie jest samowystarczalna energetycznie, nie posiada również zaplecza technologicznego i finansowego, aby samodzielnie poszukiwać nowych surowców i je wydobywać w kilku płaszczyznach jednocześnie. Dlatego też rozwiązaniem jest skupienie się na działaniach, które są ekonomicznie i politycznie uzasadnione. Dzięki położeniu w centralnej części Europy Polska mogłaby stanowić zaplecze tranzytowe lub magazynowe dla innych krajów, w tym Niemiec i Rosji. Szansa ta jest obecnie niewykorzystana, co było widoczne podczas budowy Nord Streamu. Nord Stream II jest również kontrowersyjny – z uwagi na fakt, że Rosja może być nie tylko sprzedawcą i producentem gazu, ale i właścicielem samego gazociągu. Dlatego też Polska opowiedziała się przeciwko temu rozwiązaniu³⁵.

Według stanu na koniec stycznia w 2016 r. w Polsce obowiązywały 32 koncesje na poszukiwanie i/lub rozpoznanie złóż węglowodorów, w tym gazu z łupków. 10 koncesjonariuszy wykonało łącznie 72 otwory rozpoznawcze³⁶. Na początku 2016 r. miał ukazać się raport Państwowego Instytutu Geologicznego (PIG) w sprawie wielkości złóż. Raport miał opierać się na wynikach podmiotów poszukujących gazu łupkowego w Polsce w ciągu ostatnich pięciu lat. Polska w przypadku potwierdzenia danych z 2012 r. (347 do 746 mld m³ gazu łupkowego) mogłaby znacznie poprawić swoje bezpieczeństwo energetyczne. Z uwagi na możliwość występowania złóż 28 października 2015 r. Polska podpisała memorandum ws. współpracy w geologii i górnictwie z Chinami. Głównym celem było opracowanie technologii wydobywania gazu z łupków w Polsce³⁷. 19 listopada 2015 r. stanowisko Głównego Geologa Kraju objął prof. dr hab. Mariusz Orion Jędrysek. Warto podkreślić, że w latach 2005–2007 również pełnił tę funkcję. Na jego stronie internetowej można znaleźć stwierdzenie, które pozwala ocenić skalę działań: „zainicjowałem w 2006 r. poszukiwania gazu i ropy w łupkach (wydałem pierwsze koncesje), starałem się przygotować Polskę organizacyjnie (utworzenie kompetentnych organów państwa, nowe prawo, rozwój polskiego *know-how*) do poszukiwań, a w efekcie do wydobycia gazu z łupków”³⁸. W wypowiedzi ze stycznia 2016 r. Jędrysek podkreślił, że politykę surowcową chciałby przygotować w ciągu trzech lat, gdyż nie da się tego zrobić szybciej³⁹. W przygotowanie ta-

³⁵ *Polska przeciw Nord Stream II. „Prawo UE musi być przestrzegane”*, 11.09.2015, <http://energetyka.defence24.pl/258026,polska-przeciw-nord-stream-ii-prawo-ue-musi-byc-przestrzegane> [dostęp: 9.02.2016].

³⁶ *Stan prac poszukiwawczych za gazem łupkowym – styczeń 2016 r.*, <http://infolupki.pgi.gov.pl/stan-prac-poszukiwawczych/aktualnosci/stan-prac-poszukiwawczych-za-gazem-lupkowym-styczen-2016-r> [dostęp: 9.02.2016].

³⁷ *Polsko-chińska umowa o współpracy ws. łupków podpisana*, 28.10.2015, <http://www.pb.pl/4338040,66935,polsko-chinska-umowa-o-wspolpracy-ws.-lupkow-podpisana> [dostęp: 9.02.2016].

³⁸ Więcej informacji na portalu Mariusza Oriona Jędryska: <http://www.jedrysek.eu>.

³⁹ *Jędrysek: Polityka surowcowa może powstać w ciągu trzech lat*, 20.01.2016, <http://www.pb.pl/4419684,72617,jedrysek-polityka-surowcowa-moze-powstac-w-ciagu-trzech-lat> [dostęp: 10.02.2016].

kiego raportu ma być włączona Państwowa Służba Geologiczna. Główny geolog kraju podkreślił również, że w 2016 r. nie będzie publikowany raport PIG w sprawie ilości gazu łupkowego w Polsce.

15 stycznia 2016 r. miało miejsce spotkanie ministra środowiska prof. Jana Szyszki, wiceministra środowiska, pełnomocnika rządu ds. polityki klimatycznej Pawła Sałka, wiceministra spraw zagranicznych Konrada Szymańskiego, wiceministra energii Michała Kurtyki z komisarzem ds. działań w dziedzinie klimatu i energii Komisji Europejskiej Miguelem Ariasem Cañete. Tematem dyskusji była polityka klimatyczna UE po 2020 r. Minister środowiska podkreślił, że Polska prowadzi aktywną politykę na rzecz ograniczenia emisji dwutlenku węgla. Jednakże są pewne problemy:

kształt systemu EU ETS powinien uwzględniać w dużym stopniu specyfikę poszczególnych państw członkowskich, w tym przede wszystkim ich miks paliwowy, wewnętrzne okoliczności ekonomiczne i własne surowce. [...] Unia Europejska ma ambicje być liderem w ochronie klimatu poprzez rozwój technologii niskoemisyjnych oraz odnawialnych źródeł energii. Ambicje te muszą być jednak dostosowane do specyfiki, potencjału oraz dotychczasowych wysiłków redukcyjnych poszczególnych państw członkowskich, i z zapewnieniem bezpieczeństwa energetycznego⁴⁰.

Duże znaczenie dla Polski będą miały postanowienia szczytu klimatycznego COP21 w Paryżu w grudniu 2015 r. Głównym celem porozumienia było ograniczenie wzrostu temperatury na świecie do 2 stopni Celsjusza. Kraje rozwinięte mają przeznaczyć na zapobieganie zmianom klimatu ok. 100 mld USD rocznie, wspierając tym samym państwa biedniejsze. Według J. Szyszki „porozumienie klimatyczne podpisane w Paryżu jest szansą na rozwój gospodarczy. Świat i Polska może na tej polityce nie tracić, ale zyskiwać. Mówimy o wzroście gospodarczym z poszanowaniem praw rządzących przyrodą”⁴¹. W postanowieniach szczytu nie pojawiło się również stwierdzenie dekarbonizacja, co jest uważane – zwłaszcza przez stronę Polską – za pozytywny akcent. Wykorzystanie węgla kamiennego i brunatnego w gospodarce zostało określone jako neutralne, co oznacza, że będzie on mógł stanowić element bilansów energetycznych państw. Uwzględniono również postulat Polski w sprawie zalesiania jako metody na poprawę jakości powietrza.

Podsumowanie

Polska nie ma stabilnej strategii bezpieczeństwa energetycznego w perspektywie długookresowej. Po wyborach w 2015 r. PiS przystąpił do realizacji swoich planów względem sektora energetycznego. Utworzono Ministerstwo Energii, wyrażono poparcie dla sektora gazu łupkowego, dla gazoportu w Świnoujściu, budowy elektrowni atomowej w Polsce, wskazano na ograniczenie emisji dwutlenku węgla przy

⁴⁰ W Ministerstwie Środowiska o polityce klimatyczno-energetycznej, 15.01.2016, https://www.mos.gov.pl/artykul/7_aktualnosci/25624_w_ministerstwie_srodowiska_o_polityce_klimatyczno_energetycznej.html [dostęp: 9.02.2016].

⁴¹ Szczyt klimatyczny w Paryżu: Państwa przyjęły historyczne porozumienie, 13.12.2015, <http://www.polskatimes.pl/artykul/9184397,szczyt-klimatyczny-w-paryzu-panstwa-przyjely-historyczne-porozumienie,id,t.html> [12.02.2016].

jednoczesnym poparciem dla sektora węglowego, wspomniano również o realizacji projektu Odessa–Brody–Płock–Gdańsk czy dostawach gazu ziemnego z Norwegii, zwrócono uwagę na potencjał sektora odnawialnych źródeł energii. Jednym z problemów sektora energetycznego w Polsce jest jego nierentowność, w górnictwie wynikająca z wysokich kosztów utrzymania pracowników, kopalni i przestarzałej technologii. Zainstalowane moce wytwórcze wymagają inwestycji modernizacyjnych, np. ograniczenia emisji dwutlenku węgla, co pociągnie za sobą wysokie nakłady finansowe dla inwestorów. Polska, nie będąc krajem samowystarczalnym energetycznie, powinna zacząć wykorzystywać swoje położenie geograficzne i pełnić funkcję kraju tranzytowego, co może podnieść jej atrakcyjność ekonomiczną. Obecnie nadal jest jednak uzależniona od dostaw gazu z Rosji. Dywersyfikacja kierunków i źródeł pozyskania energii, która pojawia się w strategii bezpieczeństwa energetycznego Polski, wymaga intensyfikacji. Polskiemu sektorowi potrzebne są konkretne działania (np. budowa elektrowni jądrowej), efektywne i poparte przez partie rządzące w perspektywie długoterminowej. Nie można zapominać, że wydajność sektora jest ograniczona pewnymi ramami. Brak widocznych działań może spowodować obniżenie rentowności do poziomu, na którym nie będzie można już mówić o bezpieczeństwie, ale o rosnącej skali zagrożeń.

Bezpieczeństwo energetyczne w polityce rządu koalicji PiS, LPR i Samoobrony (2005–2007) oraz rządu Beaty Szydło – analiza porównawcza

Streszczenie

Niniejsze opracowanie składa się z dwóch części. Pierwsza opisuje strategię rządu koalicji Prawa i Sprawiedliwości (PiS), Ligi Polskich Rodzin (LPR) i Samoobrony w latach 2005–2007 wobec sektora energetycznego. Program wyborczy PiS jako główny cel względem sektora energetycznego wskazał kwestię dywersyfikacji kierunków dostaw surowców energetycznych do Polski, m.in.: dostawy gazu z Norwegii, projekt terminalu gazu skroplonego LNG oraz projekt gazociągu Sarmackiego. Zrezygnowano natomiast z pomysłu gazociągu Aleksandra Gudzowatego Bernau–Szczecin. Druga część tekstu analizuje perspektywy rynku energetycznego w Polsce po wyborach w październiku 2015 r., które wygrała partia Prawo i Sprawiedliwość. Uzyskana większość głosów pozwala jej samodzielnie sprawować rządy w państwie. Celem publikacji jest wskazanie głównych założeń jej strategii bezpieczeństwa energetycznego Polski.

Słowa kluczowe: Polska, strategia, bezpieczeństwo energetyczne, polityka, partia, koalicja

Energy security in the policies of the PiS-LPR-Samoobrona Coalition Government (2005–2007) and Beata Szydło's Government – comparative analysis

Abstract

This study consists of two parts. The first describes the strategy of the coalition of Law and Justice (PiS), the League of Polish Families (LPR) and Self-Defense in 2005–2007 towards

the energy sector. Law and Justice's election program chose as its priority the issue of diversification of energy supplies to Poland, for example the gas supply from Norway, the LNG terminal project and the Sarmatian pipeline project. However, it abandoned Aleksander Gudzwaty's project for the construction of the Bernau-Szczecin gas pipeline. The second part analyzes the prospects of the energy market in Poland after the elections in October 2015, won by PiS (Law and Justice). As the party holds the majority in the Polish Parliament, it does not need to form any coalition to rule independently. The resulting majority allows it to self-govern the country. The purpose of the paper is to identify the main objectives of the Polish energy security strategy.

Key words: Poland, strategy, energy security, politics, party, coalition

Энергетическая безопасность в политике коалиционного правительства ПиС–ЛПР–Самооборона (2005–2007) и правительства Беаты Шидло – сравнительный анализ

Резюме

Статья состоит из двух частей. В первой – представлена стратегия коалиционного правительства партий Право и справедливость (ПиС; Prawo i Sprawiedliwość – PiS), Лига польских семей (ЛПР; Liga Polskich Rodzin – LPR) и Самооборона в 2005–2007 годах в энергетическом секторе. В избирательной программе ПиС в качестве главной цели действий в энергетическом секторе указано проблему диверсификации поставок энергоносителей в Польшу, в том числе: поставки газа из Норвегии, строительство терминала сжиженного природного газа, проект Сарматского газопровода. В программе не нашлось места на идею газопровода Александра Гудзоватого Бернау–Щецин. Во второй части статьи дан анализ перспектив энергетического рынка в Польше после выборов в октябре 2015 года, которые выиграла партия Право и справедливость. Полученное большинство в парламенте позволяет этой партии самостоятельно управлять страной. В статье указаны основные цели программы правящей партии, связанные со стратегией энергетической безопасности Польши.

Ключевые слова: Польша, стратегия, энергетическая безопасность, политика, партия, коалиция